

Tytuł: Prawosławie w Polsce – Historia, tradycja, zabytki

Scenariusz pochodzi z publikacji „Wspólna przeszłość, wspólna przyszłość”

Program: Ślady Przeszłości

Rodzaj materiału: Scenariusz lekcji

Data publikacji: 2008 r.

Czas:

90 min

Cele lekcji:

1. Zainteresowanie uczniów dziedzictwem kultury prawosławnej w Polsce.
2. Poznanie najważniejszych faktów z historii prawosławia jako gałęzi chrześcijaństwa oraz dziejów prawosławia na ziemiach polskich.
3. Poznanie pojęć związanych ze sztuką cerkiewną.

Cele sformułowane w języku ucznia:

1. Dowiesz się, jak kształtowała się kultura prawosławia na ziemiach polskich.
2. Poznasz podstawowe pojęcia związane ze sztuką i architekturą cerkiewną.

Po lekcji uczeń powinien:

1. Znać podstawowe pojęcia, daty i fakty dotyczące prawosławia jako religii i dziejów prawosławia na ziemiach polskich.
2. Wyjaśnić znaczenie symboliki cerkwi i jej elementów.
3. Rozumieć potrzebę dialogu międzykulturowego.

Pytanie kluczowe: Jakie znaczenie dla współczesnego człowieka ma świadomość współistnienia wyznań, religii, kultur?

Metody: praca z tekstem, metoda chronologiczna, mini wykład, mapa myśli

Formy pracy: praca w grupach

Materiały: kserokopie fragmentów artykułu pt. „Na styku kultury prawosławnej i łacińskiej” (dla każdego ucznia); Encyklopedia PWN (hasło „prawosławie”); karteczki samoprzylepne;

mazaki; flipchart; mapa fizyczna Polski; atlasy historyczne. Bardzo przydatny będzie rzutnik multimedialny i komputer z dostępem do internetu.

Przebieg zajęć:

I ZADANIE NA „DOBRY POCZĄTEK”

1. Zapisz na tablicy hasło: „Wspólna przeszłość – wspólna przyszłość”. Poproś uczniów, aby na samoprzylepnych karteczkach zapisali swoje skojarzenia związane z hasłem. Spośród propozycji, które uczniowie umieścili na tablicy wybierz te, które dotyczą tolerancji religijnej, wielokulturowości, współistnienia kultur.
2. Skomentuj propozycje uczniów, przytaczając słowa papieża Jana Pawła II: „Nasza Ojczyzna była przez wieki gościnnym domem dla wszystkich jej mieszkańców. Żyły tu obok siebie różne narodowości, niejedna religia i wiele wyznań.”

II PRACA W GRUPACH

1. Podziel uczniów na 5 zespołów (religioznawcy, historycy, architekci, znawcy ikon, specjaliści od ikonostasu), które będą opracowywać poszczególne zagadnienia, a następnie zaprezentują wyniki pracy. Określ, na co będziesz zwracać uwagę (na przykład podział ról w grupie, sposób prezentacji, forma przekazania treści). Rozdaj polecenia.

Grupa 1 Religioznawcy: na podstawie hasła „prawosławie” z Encyklopedii PWN przygotujcie plakat zawierający najważniejsze informacje, fakty i daty dotyczące religii prawosławnej jako odłamu chrześcijaństwa.

Grupa 2 Historycy: w oparciu o I część artykułu „Na styku kultury łacińskiej i prawosławnej” przygotujcie kalendarium dziejów prawosławia na ziemiach polskich. Uwzględnijcie ważne daty, wydarzenia, nazwiska. Pokażcie „styk kultur” na mapie.

Grupa 3 Architekci: na podstawie fragmentu artykułu pt. „Na styku kultury prawosławnej i łacińskiej” o cerkwiach na ziemiach polskich opracujcie mapę myśli, pokazującą różnorodności symbolikę cerkwi.

Grupa 4 Znawcy ikon: korzystając z fragmentu artykułu pt. „Na styku kultury prawosławnej i łacińskiej” o ikonach oraz informacji znalezionych w Internecie przygotujcie mini wykład wyjaśniający: co to jest ikona, jak powstaje, co przedstawia i jaką pełni funkcję.

Grupa 5 Specjaliści od ikonostasu: korzystając z fragmentu artykułu pt. „Na styku kultury prawosławnej i łacińskiej” o ikonostasie oraz informacji znalezionych w Internecie, przygotujcie mini-wykład wyjaśniający, czym jest ikonostas, jak powstaje, co przedstawia i jaką pełni funkcję. Postarajcie się znaleźć schemat ikonostasu.

Jeśli mamy możliwość przeprowadzenia lekcji w sali z dostępem do internetu lub w szkolnym Centrum Informacji Multimedialnej, można wzbogacić proponowane źródła o adresy konkretnych stron internetowych lub publikacje dostępne w bibliotece.

III PREZENTACJE

Uczniowie prezentują wyniki pracy w grupach. Przed prezentacjami poproś wszystkich uczniów o uważne słuchanie i zapisywanie słów-kluczy (pojęć najważniejszych dla każdego zagadnienia). Po prezentacjach uczniowie na ochotnika odczytują swoje notatki, a eksperci z poszczególnych grup proponują uzupełnienie o ważne – ich zdaniem – pojęcia, fakty, daty. Skomentuj pracę i prezentacje grup, odnosząc się do początku lekcji.

IV PRACA DOMOWA

Zadania dla uczniów:

1. Sporządź notatkę o symbolice krzyża prawosławnego (termin: następna lekcja).
2. Znajdź w materiałach źródłowych lub w internecie informacje o cerkwi znajdującej się w naszym regionie. Opracuj je w dowolnej formie, na przykład notatki, folderu, prezentacji multimedialnej (termin: lekcja za tydzień).

V EWALUACJA W FORMIE ZDAŃ PODSUMOWUJĄCYCH

Uczniowie zapisują w zeszytach refleksje, chętni mogą odczytać je głośno.

Podczas lekcji najbardziej zaskoczyło mnie.....

Dziś na lekcji najważniejsze dla mnie było.....

Podczas lekcji zaciękało mnie najbardziej.....

Tekst źródłowy:

Na styku kultury prawosławnej i łacińskiej

W państwie polskim już w średniowieczu zetknęły się dwa wyznania chrześcijańskie – wschodnie (prawosławne) i zachodnie (katolickie). Gdzieś na linii pomiędzy Krosnem, Sanokiem, Bielskiem Podlaskim i Siedlcami rozciąga się niemająca wyraźnej granicy strefa, w której przez wieki istniały obok siebie i przenikały się wzajemnie te dwie tradycje. Prawosławie kształtowało tożsamość i kulturę znacznej części mieszkańców Rzeczypospolitej. Materialnym wyrazem tego dziedzictwa są zabytki architektury cerkiewnej, których wiele można spotkać przede wszystkim wzdłuż obecnej wschodniej granicy Polski.

Na wschodzie Europy chrześcijaństwo pojawiło się w X wieku. Książę ruski Włodzimierz Wielki przyjął chrzest z Bizancjum, wchodząc w krąg chrześcijaństwa wschodniego. Kontakty z tym kręgiem kulturowym Polska miała od początku swego istnienia. Zapiski kronikarskie mówią o małżeństwach pierwszych Piastów z księżniczkami ruskimi. Wschodnie tereny obecnej Polski były obszarem, o który walczyły sąsiadujące księstwa. Korzystając z osłabienia, a następnie podziału państwa piastowskiego, księstwa ruskie podjęły ekspansję na wschód. W XII wieku Księstwo Włodzimiersko-Halickie sięgało swymi granicami w okolice dzisiejszego Drohiczyna i Mielnika oraz daleko na zachód od Przemyśla i Jarosławia. Rozpad Księstwa Halickiego, który nastąpił w XIV wieku, oraz najazdy

mongolskie na ziemiach ruskie umożliwiły królowi Kazimierzowi Wielkiemu nie tylko odzyskanie utraconych ziem, ale i przyłączenie zachodniej Rusi do swego państwa. Tereny rozciągające się między Sanem, Dniestrem, Stryjem a górną Prypecią zostały ujednoczone z resztą państwa polskiego pod względem administracyjnym – utworzono nowe wschodnie województwa, a szlachta ruska została zrównana w prawach z polską.

Znaczną część ziem ruskich opanowali z kolei Litwini podczas rozkwitu ich państwa w XIV wieku. Po podpisaniu unii lubelskiej w 1569 r. południowa część tych ziem znalazła się w obrębie Korony (późniejsze ziemie ukraińskie); północna część pozostała w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego (późniejsze ziemie białoruskie).

W okresie jagiellońskim wyznawcy wiary greckiej, jak wówczas nazywano prawosławnych, stanowili około połowy mieszkańców Rzeczypospolitej. W XVI wieku zawarto unię, która miała doprowadzić do trwałego zespolenia prawosławia i katolicyzmu w państwie polsko-litewskim. Zgodnie z ustaleniami unii biskupi prawosławni uznawali zwierzchnictwo Papieża i dogmaty Kościoła katolickiego, zachowując bez zmian wschodnią liturgię, kalendarz juliański, prawo do małżeństw księży i pewną niezależność administracyjną. Oficjalne podpisanie unii nastąpiło na synodzie w Brześciu w 1596 roku (stąd nazwa „unia brzeska”), jednak część biskupów prawosławnych i niższych duchownych pod przewodnictwem księcia Mikołaja Ostrojskiego sprzeciwiła się jej wprowadzeniu. W ten sposób nastąpił podział Kościoła wschodniego na unicki (grekokatolicki) oraz prawosławny.

W kilkadziesiąt lat później król Władysław IV oficjalnie reaktywował hierarchię Kościoła prawosławnego. Niestety po śmierci króla polityka równego traktowania wszystkich wyznań zakończyła się. Wkrótce wybuchło powstanie Chmielnickiego, a Kozacy stali się obrońcami prawosławia. Próba powstrzymania konfliktu pomiędzy Rzeczpospolitą a Kozakami była ugodą w Hadziaczu, podpisana w 1659 roku. Przewidywała ona, że ziemie ruskie staną się trzecim równorzędnym składnikiem Rzeczypospolitej (z własnymi urzędami, wojskiem i trybunałem) oraz wprowadzała równouprawnienie prawosławia. Nie została jednak ratyfikowana przez polski Sejm. Wiek XVIII to czas polityki ograniczania praw prawosławnych – m.in. zakaz dostępu do urzędów miejskich czy budowy nowych cerkwi. Problemem przywrócenia Kościołowi prawosławnemu praw i przywilejów zajął się Sejm Wielki – zapowiedziano wówczas wprowadzenie praw i wolności dla jego wyznawców. Wkrótce nastąpił jednak rozbiór państwa polskiego.

Prawosławie wyrasta z wczesnego chrześcijaństwa, które, rozwijając się na ogromnym obszarze imperium rzymskiego, wchłaniało elementy różnych kultur i języków. Stopniowo zaczęto rozróżniać kościół zachodni, czyli rzymski, i kościół wschodni, zwany bizantyńskim. Przeniesienie stolicy cesarstwa rzymskiego do Konstantynopola, a następnie upadek Rzymu spowodowały rywalizację pomiędzy dwoma częściami dawnego cesarstwa – łacińskim Zachodem a greckim Wschodem. Rezultatem tej rywalizacji był także rozłam (schizma) w chrześcijaństwie, który nastąpił w 1054 roku. Szansa jedności chrześcijan została ostatecznie zaprzepaszczone w czasie czwartej krucjaty. Krzyżowcy zamiast do Ziemi Świętej skierowali

się do Konstantynopola, który zdobyli i złupili. Zniszczono wówczas srebrny ikonostas w kościele Hagia Sophia. W kolejnych wiekach narastały różnice w pojmowaniu prawd wiary pomiędzy dwoma odłamami chrześcijaństwa, a oba Kościoły odmiennie kształtowały swą liturgię i tradycję, co znalazło wyraz w sztuce.

W zaborze rosyjskim stopniowo zniesiono unię brzeską i podporządkowano duchownych greckokatolickich hierarchii moskiewskiej; proces nie do końca dobrowolnego przechodzenia parafii unickich na prawosławie trwał od I rozbioru do lat 30. XIX wieku. Na obszarze Królestwa Polskiego cerkiew unicka istniała do czasu upadku powstania styczniowego. Władze carskie podjęły wtedy energiczne kroki, które miały zlikwidować unię i zatrzeć wszelkie naleciałości łacińskie zarówno w liturgii, jak i w wyglądzie świątyń.

Odmiennie przedstawiała się sytuacja w zaborze austriackim, gdzie wyznanie greckokatolickie nadal się rozwijało, a nawet było wspierane przez władze. Wiek XIX to dla Ukraińców mieszkających w Galicji (czyli w zaborze austriackim) czas odrodzenia narodowego. Wyznanie greckokatolickie stało się ważnym elementem ich narodowej tożsamości.

W II Rzeczypospolitej prawosławie potraktowano jako relikw zaboru rosyjskiego. W wielu miejscowościach po odzyskaniu niepodległości przystąpiono do rozbierania cerkwi wzniesionych pod panowaniem rosyjskim, m.in. w Warszawie, Kaliszu i wielu innych miastach. Jednak mieszkańcy Łodzi nie dopuścili do zburzenia cerkwi wzniesionej z datków mieszkańców twierdząc, że nie jest „ruska, tylko nasza”. Niektóre cerkwie zamieniano na kościoły katolickie. Jeszcze w 1938 roku, za zgodą władz, na obszarze Chełmszczyzny i Podlasia odbyła się akcja niszczenia świątyń prawosławnych, której ofiarą padło około 100 cerkwi.

Po zakończeniu II wojny światowej znaczna część wyznawców prawosławia i grekokatolików wyjechała z Polski w wyniku przymusowych przesiedleń Białorusinów i Ukraińców do ZSRR. Kolejny exodus Ukraińców, a także Łemków zamieszkujących Beskid Niski, nastąpił w ramach tzw. akcji „Wisła” w 1947 roku – wtedy to władze komunistyczne dokonały całkowitego wysiedlenia tej społeczności na Dolny Śląsk, Mazury i Pomorze Zachodnie. Ich świątynie, gdy zabrakło wyznawców, w większości pozostały opuszczone i zaniedbane. Część z nich przejęli na swe potrzeby katolicy. Po wysiedleńcach pozostało około 500 opuszczonych cmentarzy, niektóre z nich całkowicie zniszczono – na przykład cmentarz w Zamościu.

Stosunkowo łaskawie obeszła się najnowsza historia z obszarem Białostoczczyzny. Na tym terenie znajduje się blisko sto czynnych cerkwi i wiele kaplic. Tutaj też mieszka największa wspólnota wyznawców prawosławia, w głównej mierze Białorusinów.

Cerkwie

Najbardziej charakterystyczną cechą świątyń prawosławnych jest trójdzielność wnętrza.

Podstawowym członem świątyni jest prezbiterium, mieszczące sanktuarium i ołtarz, na którym sprasowuje się ofiarę. Dla wiernych przeznaczona jest nawa, przykryta kopułą, symbolizującą Niebo. Zarówno w świątyni prawosławnej, jak i unickiej pomiędzy prezbiterium a nawą, w której gromadzili się wierni, ustawia się ikonostas (ścianę ikon). Łączy on symbolicznie sacrum, czyli przestrzeń ołtarzową poświęconą Bogu, ze sferą życia doczesnego (nawą). Tradycja nakazywała katechumenom, czyli przygotowującym się do chrztu, uczestniczyć w liturgii oddzielnie, dlatego przebywali oni w wydzielonym miejscu, przedsionku dostawianym do nawy po przeciwnej stronie prezbiterium.

O ile zewnętrzna forma świątyń prawosławnych ulegała przemianom, o tyle urządzenie jej wnętrza pozostało niemal bez zmian. Wnętrze cerkwi zdobiono malowidłami, a rozmieszczenie przedstawień figuralnych w różnych miejscach świątyni było nieprzypadkowe i wiązało się z kanonem ikonograficznym, uformowanym już w IX i X wieku. Na przykład w centralnej kopule często umieszczano wyobrażenie Chrystusa jako władcy i sędziego (Pankratora), a w podstawie kopuły malowano wizerunki proroków biblijnych – łączników między Bogiem i ludźmi.

Oczywiście nie wszystkie cerkwie zdobiono zgodnie z tym kanonem. Drewniane XIX-wieczne cerkwie, które spotykamy dziś wzdłuż polskiej granicy wschodniej, mają zazwyczaj zamiast kopuł baniaste sygnaturki zwieńczone charakterystycznym krzyżem z trzema poprzecznymi ramionami, a niebo symbolizuje pomalowany na niebiesko i ozdobiony gwiazdami strop nawy.

Cerkwie znajdujące się w Polsce cechuje ogromna różnorodność, wynikająca ze specyfiki prawosławia, które nie przywiązywało wagi do zewnętrznej architektury świątyni i przyjmowało style i lokalne wzory. Na Podlasiu przetrwały do dziś dwie cerkwie gotyckie: cerkiew Najświętszej Marii Panny w Supraślu (obecnie rekonstruowana) i świątynia w Kodniu (dziś kościół katolicki). W obydwu budowlach zachowały się typowe dla gotyku sklepienia krzyżowe.

Świątynie prawosławne w Polsce wznoszone są na ogół na planie podłużnym, o trójdzielnym wnętrzu, przekrytym jedną lub kilkoma kopułami. Jedną z najstarszych tego typu świątyń jest jednokopułowa drewniana cerkiew w Uluczu nad Sanem, wzniesiona prawdopodobnie na początku XVI wieku. Budowlę od frontu otacza szeroki podcień, charakterystyczny dla drewnianych świątyń Podkarpacia, także katolickich, ale spotykany także w innych regionach wschodniej Polski. Pięknym przykładem cerkwi trójkopułowej jest świątynia w Chotyńcu koło Jarosławia (z XVI wieku). Niektóre kopuły umieszczano na bębnie, co dawało efekt strzelistości, na przykład w świątyni w Równi koło Ustrzyk Górnych. Innym przykładem zwieńczenia są kwadratowe kopuły pozorne nad rozłożystą nawą główną (np. cerkwie w Radrużu i Gorajcu).

Koncepcja podziału wnętrza świątyni na trzy pomieszczenia i podłużny plan występuje także na terenach górskich, w Bieszczadach i w Beskidzie Niskim. Przepiękne, drewniane cerkwie łemkowskie posiadają oryginalne przekrycia przybierające formę wielostrefowych dachów namiotowych, zwieńczonych wysmukłymi cebulastymi wieżyczkami (podobnymi do

wieżyczek na sygnaturki w kościołach łańskich) oraz dzwonnice w kształcie wysokiej wieży. Na Podlasiu z kolei charakterystycznym elementem jest przekrycie dachowe ozdobione oktagonalną wieżyczką.

W XIX wieku w architekturze cerkwi (szczególnie na terenie zaboru austriackiego, ale i na Podlasiu i Chełmszczyźnie) coraz bardziej widoczne są wpływy świata łańskiego – rezygnacja z kopuł na rzecz typowych dwuspadowych dachów ozdobionych hełmami lub sygnaturkami. Cerkwie należące do nurtu wzorowanego na łańskich wznoszono na planie dwudzielnym (nawa i prezbiterium), rezygnując z przedsionka. Przejawem latynizacji są też wieże dostawiane do budynku. Szczególnie silnym wpływem łańskim ulegały cerkwie unickie – greckokatolickie kościoły katedralne otrzymywały monumentalne szerokie fasady i smukłe wieże, nieznane dotąd w sztuce cerkiewnej (Chełm, Przemyśl). We wnętrzach świątyń zaczęły pojawiać się ołtarze boczne oraz rzeźby, rzadkie w prawosławnych cerkwiach.

W niektórych regionach spotyka się lokalne typy cerkwi drewnianych, co może wskazywać na konkretny wzorzec w danej okolicy albo działalność tego samego budowniczego. W świątyniach XIX-wiecznych zauważa się elementy różnych łańskich stylów historycznych. Można dopatrzeć się w nich cech barokowych (kopuły na wysmuklających je bębnach, gzymsy i słupy imitujące kolumny), klasycystycznych (ganki przy wejściu oparte na słupach) czy gotyckich (schodkowe szczyty przedsionków i naw).

Ukraińskie odrodzenie narodowe wyrażało się m.in. poszukiwaniem stylu narodowego, dlatego począwszy od końca XIX wieku na terenie zaboru austriackiego wzniesiono sporo cerkwi na planie krzyża greckiego, przekrytych jedną lub trzema posadowionymi na wysokim bębnie kopułami, które były wzorowane na świątyniach karpaccich górali – Hucułów.

Na terenie byłego zaboru rosyjskiego i Królestwa Polskiego przetrwało wiele cerkwi wzorowanych na rosyjskim typie architektury sakralnej. Są to budowle centralne na planie krzyża greckiego, z czterema filarami we wnętrzu. Nad nawą i na ramionach krzyża znajdują się charakterystyczne cebulaste kopuły (tzw. piatiglawie). Świątynie nie tylko budowano od nowa, ale i przebudowywano według obowiązującego wzorca moskiewskiego, starając się zatrzeć wszelkie naleciałości łańskie. Cerkwie te, zbudowane w stylu nazywanym przez historyków sztuki „moskiewsko-prawosławny”, znajdują się m.in. w Płocku, Piotrkowie Trybunalskim, Kielcach, Łodzi, Hrubieszowie, Chełmie, Tomaszowie Lubelskim, Terebinii i Sławatyczach.

Ikony

Ważną cechą prawosławia jest kult świętych obrazów, czyli ikon. Przedstawiają one sceny z życia Chrystusa, Matki Bożej i świętych. Otacza się je czią, uznając, że są źródłem objawienia. Malowane są na grubych deskach, starannie przygotowanych według tradycyjnych reguł co do tematów i techniki wykonania. Ikonopisiec, czyli malarz ikon, nie podpisuje swych dzieł, ponieważ zgodnie z prawosławną tradycją obraz nie jest wyrazem osobowości artysty i jego sposobu widzenia świata. Artysta stara się namalować doskonałą

rzeczywistość pozaziemską, odrealnioną, całkowicie pozbawioną ziemskiej zmysłowości i namiętności. Malarstwo sakralne kościoła prawosławnego wywodzi się bezpośrednio z malarstwa bizantyńskiego – stąd dwuwymiarowość przedstawień, surowy wyraz twarzy, sztywna poza, długie fałdowane szaty, złote tło. Począwszy od XVII wieku ikona ulegała przekształceniom pod wpływem sztuki łacińskiej. Postaci stają się bardziej plastyczne, pojawia się głębia i perspektywa, elementy obce klasycznemu malarstwu ikonowemu.

Najstarsze ikony czczone w prawosławnych świątyniach na terenie Polski znajdują się m.in. w Bielsku Podlaskim – Ikona Bogarodzicy w cerkwi Preczystieńskiej, oraz w Brańsku – Tychwińska Ikona Matki Bożej (XVI w.).

Ikonostas

Najbardziej charakterystycznym miejscem we wnętrzu cerkwi jest ikonostas, czyli lekka ściana ozdobiona ikonami, ustawiona na granicy prezbiterium i nawy. Od XV wieku obrazy grupowano w rzędy, które tworzyły piętra, sięgające czasem sklepienia świątyni.

Typowy ikonostas, który można spotkać w Polsce, ma troje drzwi. Układ ikon w ikonostacie jest określony przez wymagania liturgii prawosławnej oraz tradycję. Na królewskich (carskich) wrotach – położonych w centrum ikonostasu – znajdują się medaliony z przedstawieniami Zwiastowania i czterech Ewangelistów, czasem można spotkać wizerunki twórców liturgii prawosławnej, świętych Jana Złotoustego i Bazylego Wielkiego. Dwie pary wrót bocznych (diakońskich) są ozdobione wizerunkami archaniołów Gabriela i Michała lub arcykapłanów Aarona i Melchizedeka. Pomiedzy wrotami znajdują się ikony główne (namestne): po prawej stronie wrót królewskich ikona przedstawiająca Zbawiciela, za drzwiami diakońskimi – ikona patrona cerkwi. Na lewo od carskich wrót umieszcza się ikonę Matki Bożej z Dzieciątkiem, a na lewym skraju ikonostasu zazwyczaj wizerunek świętego szczególnie czczonego w okolicy: w Polsce jest to przeważnie św. Mikołaj, patron ubogich. U góry, nad wrotami, znajduje się rząd małych ikon przedstawiających główne święta chrześcijańskie (tzw. prazdniki). Pośrodku umieszczona jest zawsze ikona ze sceną Ostatniej Wieczerzy. W kolejnym rzędzie centralne miejsce zajmuje ikona Deesis, przedstawiająca Chrystusa w otoczeniu Matki Bożej i Jana Chrzciciela, a z boków rozmieszczone są ikony Dwunastu Apostołów. Czwarty rząd tworzą zwykle owalne ikony z wizerunkami proroków i patriarchów starotestamentowych oraz umieszczona pośrodku ikona Matki Bożej z Dzieciątkiem. Ikonostas jest zwieńczony krucyfiksem. W cerkwiach spotykamy różną ilość rzędów w ikonostacie; najwyższy w Polsce, pięciorzędowy ikonostas znajduje się w cerkwi Świętego Ducha w Białymstoku.

BIBLIOGRAFIA

Ryszard Brykowski, Drewniana architektura cerkiewna, Warszawa, 1997
Anna Radziukiewicz, Prawosławie w Polsce, Białystok, 2001
Andrzej Saladiak, Zabytki i pamiątki kultury ukraińskiej, Warszawa, 1999
Tadeusz Budziński, Pogranicze kultur, Rzeszów, 2001